Szanowni Państwo!

Wśród wielu bogactw i atrakcji turystycznych województwa łódzkiego nie może zabraknąć zabytków związanych z historią techniki, rzemiosła i działalności produkcyjnej człowieka. Przecież sama Łódź jest jednym wielkim zabytkiem XIX-wiecznego przemysłu, a komunikacyjną osią regionu stała się ponad sto lat temu Kolej Warszawsko-Wiedeńska. Z tym większą przyjemnością polecam Państwu mapę „Obiekty techniki regionu łódzkiego". To kolejna już publikacja tematyczna, która prezentuje walory Łódzkiego, dokumentuje jego historię i ułatwia turystom zwiedzanie naprawdę pasjonujących zabytków. Tym razem przedstawiamy nie pałace, zamki czy świątynie, lecz wszystko to, co przez wiele setek lat składało się na postęp. Mapa pozwala obserwować, jak gospodarczo rozwijały się ziemie obecnego województwa łódzkiego. Najpierw były to kopalnie piasku i wapienia, dymarki do pozyskiwania żelaza. Później spichlerze, młyny wodne, wiatraki, zachowane do dziś kuźnie, warsztaty rzemieślnicze, drewniane domy tkaczy. Od XIX wieku datuje się błyskawiczny rozwój regionu. Łódź pod koniec tamtego stulecia była najszybciej powiększającym się miastem na świecie! Równocześnie powstawały nowoczesne w tamtych czasach linie komunikacyjne, mosty, parki maszynowe w fabrykach. Mało kto wie, że w Maurzycach na Słudwi znajduje się pierwszy na świecie most spawany, a Łódź szczyciła się pierwszym w carskiej Rosji sześciokątnym kominem fabrycznym, który do dziś wznosi się nad „Białą fabryką" - siedzibą Centralnego Muzeum Włókiennictwa. Wyroby łódzkiego przemysłu włókienniczego i tekstylnego trafiały do najdalszych zakątków świata. Wielkie fabryki powstawały także w Zgierzu, Konstantynowie, Aleksandrowie, Lutomiersku. Znajdowały w nich pracę dziesiątki tysięcy ludzi, którzy porzucali wieś i przenosili się do miast. Łódź połączyła z tymi miastami najdłuższa w Polsce i czynna do dziś linia tramwajowa.

Podziwiając zachowane zabytkowe obiekty techniki myślimy przede wszystkim właśnie o ludziach, którzy je tworzyli. To oni pracowali przy krosnach, układali tory kolejowe, wznosili hale fabryczne. Zachowane lokomotywy i wagony w Karsznicach czy Skierniewicach, łódzkie tramwaje z początków XX wieku, nieczynne już maszyny przemysłowych imperiów Scheiblera czy Grohmana, drewniane domki tkaczy w Zgierzu wszystko to jest pamiątką o tych, którzy budowali potęgę regionu. Kiedy w podziemiach pałacu w Walewicach patrzymy na ściany z ręcznie wyrabianych cegieł, widać na nich ślady palców robotników z XVIII w. Po ponad dwustu latach wyglądają jak wzruszające pozdrowienie dla nas, dalekich potomków. Mam nadzieję, że z takim samym wzruszeniem będziecie Państwo oglądać zabytki techniki, które też są swoistym pozdrowieniem z przeszłości i przypomnieniem ciągłości żmudnej, lecz twórczej pracy pokoleń.

Witold Stępień
Marszałek Województwa Łódzkiego

Imperium Izraela K. Poznańskiego w Łodzi

Kompleks przemysłowy tworzony od 1872 r. Pierwszym budynkiem była tkalnia z szedowym dachem, zastosowanym tutaj pierwszy raz w Łodzi. Najbardziej okazałym gmachem jest stojąca wzdłuż ul. Ogrodowej przędzalnia, powstała w latach 1876-1878, prawdopodobnie projektu Juliusza Junga. Symbolem całego kompleksu jest monumentalna brama przy ul. Ogrodowej prowadząca na teren dawnej fabryki. Oprócz budynków przemysłowych w skład kompleksu wchodzi rezydencja rodziny Poznańskich, kantor fabryczny, domy dla robotników, a także szkoła i szpital. Dawny kompleks przemysłowy został zrewitalizowany i obecnie jest wykorzystywany przez centrum handlowo-rozrywkowo-kulturalne Manufaktura. Historię tego miejsca można poznać w Muzeum Fabryki. Warto również odwiedzić Muzeum Sztuki ms2 z imponującą kolekcją sztuki nowoczesnej.

Położenie:
51º46'49 N 19º26'50 E

Zwiedzanie:
Teren dawnej fabryki otwarty, dostępny całą dobę (wnętrza w godz. pracy Manufaktury).
Tel. 42 664 92 89
email: informacja@manufaktura.com
www.manufaktura.com
Muzeum Fabryki
Łódź, ul. Drewnowska 58
Czynne
wtorek - piątek 9.00 - 19.00
sobota - niedziela 11.00 - 19.00

Elektrownia Bełchatów w Rogowcu

W 1960 r. zapadła decyzja o uruchomieniu elektrowni, w której paliwem miał być bełchatowski węgiel. W 1977 r. rozpoczęto budowę bloków energetycznych. W 1981 r. oddano do użytku pierwszy z nich, a ostatni (dwunasty) został uruchomiony w 1988 r. Elektrownia uzyskała wówczas moc 4320 MW, stając się największym producentem energii elektrycznej w kraju. Największą prowadzoną obecnie inwestycją jest budowa nowoczesnego bloku energetycznego o mocy 858 MW. Jego uruchomienie pozwoli na czasowe wyłączanie z pracy starszych bloków i poddawanie ich dalszej modernizacji. Inwestycja prowadzona jest we współpracy z konsorcjum ALSTOM. Elektrownia „Bełchatów" jest obok kopalni „Bełchatów" największym przedsiębiorstwem produkcyjnym Łódzkiego. Obecnie powstaje w niej ok. 27-28 Twh energii rocznie, co stanowi ok. 20 % całej produkcji w Polsce. Znajdują się tu dwa najwyższe kominy w całym województwie wysokie na 300 m (jedyny wyższy w Polsce znajduje się w elektrowni Jaworzno i ma 306 m), a także zespół ponad stumetrowych żelbetowych chłodni kominowych.

Położenie:
51°16'03 N 19°19'52 E

Zwiedzanie:
Obiekt doskonale widoczny z parkingu przed zakładem, a także z tarasów widokowych kopalni Bełchatów. Brak zorganizowanych form zwiedzania.

Kopalnia w Bełchatowie

Pierwszy węgiel wydobyto w 1980 r. Obecnie eksploatacja wynosi ok. 40 mln ton rocznie i stanowi ok. 60 % wydobycia krajowego. W wyniku dotychczasowych prac powstała w tym miejscu największa kopalnia odkrywkowa w Polsce i jedna z największych w Europie. Pole eksploatacji Bełchatów ma powierzchnię ok. 3000 ha, jego długość to ok. 10 km, szerokość ok. 3 km. Głębokość dochodzi nawet do 300 m. Prace górnicze prowadzone są na wielką skalę. Najbardziej wyraźnym przykładem tego zjawiska jest obecne zwałowisko zewnętrze zrekultywowane i nazwane Górą Kamieńsk. W 2005 r. został wybudowany ośrodek rekreacyny wraz z wyciągiem narciarskim (800m). Od 2009 r. działa odkrywka Szczerców. W 2020 r. przewidywane jest zakończenie wydobycia na polu Bełchatów. Eksploatacja całego złoża ma zostać zakończona w 2038 r. Po tym roku na terenie kopalni ma powstać zbiornik wodny, służący rekreacji.

Położenie:
51°14'33 N 19°15'55 E

Zwiedzanie:
Kopalnię można podziwiać z tarasu widokowego w Kleszczowie. Wycieczki po wcześniejszej rezerwacji.
Rogowiec, ul. Św. Barbary 3
Tel. 44 737 48 63
email: info@kwbbelchatow.bot.pl
www.kwbbelchatow.bot.pl

Kopalnia piasku w Białej Górze

W Białej Górze znajdują się gigantyczne złoża piasków kwarcowych - są one największe w całej Europie. Białogórskie piaski szklarskie i formierskie to złoża, które stanowią ok. 80% całości polskich zasobów tych surowców. Pierwsze z nich służą do produkcji szkła, drugie natomiast do produkcji mas formierskich, w których wykonuje się metalowe odlewy. Osady piasków o grubości 150 m powstały w okresie kredy (ok. 120-150 mln lat temu). Miejscowe piaski charakteryzują się wyjątkowo dużą zawartością kwarcu (ok 80%), co świadczy o ich bardzo wysokiej jakości. Od niedawna w kopalni prowadzone jest również wydobycie kaolinu - rodzaju gliny, wykorzystywanej w ceramice oraz przemyśle chemicznym i papierniczym. Kopalnia została uruchomiona w 1922 r. i od tego czasu działa nieprzerwanie. Obecnie funkcjonuje pod nazwą Tomaszowskie Zakłady Surowców Mineralnych „Biała Góra". Eksploatacja jest prowadzona odkrywkowo na dwóch polach, każde o głębokości ok. 15 m. Pole wschodnie ma powierzchnię ok. 10 ha, zachodnie ok. 15 ha. Atrakcyjność pola zachodniego podnosi woda wypełniająca dno odkrywki, przybierająca piękną turkusową barwę.

Położenie:
51°29'27 N 20°02'01 E

Zwiedzanie:
Brak możliwości zwiedzania, jednak jest doskonale widoczna z drogi przebiegającej między odkrywkami.

Wapienniki w okolicach Działoszyna

Na terenie Łódzkiego odsłonięcia skał jurajskich powszechnie spotyka się w pobliżu Działoszyna i Wielunia, głównie w dolinie rzeki Warty. Piece, które obecnie można oglądać w okolicach Działoszyna, powstały w XIX w., a użytkowane były na ogół do lat 60. XX w. Konstrukcja dawnych pieców była prosta: głównym elementem konstrukcyjnym był komin, w którym na przemian układane były warstwy rozkruszonego wapienia i opału. Wypał trwał wiele godzin, po czym następowało upuszczenie produktu wypału, czyli tzw. wapna palonego przez wnękę znajdującą się pod kominem. Wapno takie było gaszone wodą i taki produkt był sprzedawany jako element zaprawy murarskiej. Do dziś zachowało się kilkanaście wapienników na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Znajdują się w miejscowościach Bobrowniki, Raciszyn, Lisowice, Draby, a także już poza parkiem krajobrazowym, na południe od Działoszyna.

Położenie:
Kilka wapienników znajduje się w pobliżu Widawy, na terenie miejscowości Brzyków i Wielka Wieś. Pojedynczy piec wapienny znajduje się ponadto przy drodze prowadzącej z Bolesławca do Chróścina.

Zwiedzanie:
Dawne wapienniki dostępne bez ograniczeń. Ze względu na zły stan techniczny, należy zachować szczególną ostrożność przy ich oglądaniu.

Dawne wyrobiska piasku w Nagórzycach

Zachowały się bardzo ciekawe ślady dawnej, prymitywnej działalności górniczej. Znajdują się tutaj pokłady piasków kwarcowych, pochodzących z okresu kredy. Eksploatacja była prowadzona w XVIII i XIX w. przez okolicznych mieszkańców, a piasek początkowo służył do celów budowlanych. Gdy w XIX w. odkryto że kwarc stanowi aż 80% złoża, zintensyfikowano wydobycie z przeznaczeniem dla przemysłu szklarskiego. Proces wydobycia, prowadzony chaotycznie i rabunkowo (drążone wnęki, następnie przekształcane w coraz większe groty, połączone systemem korytarzy) doprowadziły do zawalenia się jednej z komór. W wyniku tego wydobycie piasku zostało zakazane. Pozostałością po dawnej eksploatacji są istniejące do dziś komory i korytarze, zwane Grotami Nagórzyckimi. Zachował się do dziś cały system połączonych komór, zwanych w przeszłości Niedźwiedzią, Borsuczą, Taneczną, Chowańcową, Karkołomną i Złodziejską. Największa z nich Królewska, ma długość 30 m, szerokość 25 m, a wysokość dochodzącą do 3 m. W jednej z komór można było do niedawna zobaczyć płaski fragment skały, było to tzw. madejowe łoże. W 2012 r. zostanie otwarta trasa turystyczna.

Położenie:
51°29'56 N 19°59'42 E

Zwiedzanie:
Oddana trasa turystyczna w 2012 r.
www.tomaszow-maz.eu

Cegielnia w Moszczenicy

Założyła ją rodzina Enderów, właścicieli moszczenickiego majątku od 1898 r. Cegielnia była jedną z ich pierwszych inicjatyw inwestycyjnych, cegły wyprodukowane w tym zakładzie posłużyły m.in. do budowy fabryki włókienniczej w 1900 r., również w Moszczenicy. W okresie międzywojennym produkowano tutaj średnio 2,5 mln cegieł rocznie. Cegielnia po II wojnie światowej stała się własnością państwową, a w latach 90. XX w. ponownie trafiła w prywatne ręce. Została wyłączona z eksploatacji na początku XXI w. Na terenie cegielni zachowała się duża część dawnej zabudowy, przede wszystkim główny budynek, w którym znajduje się olbrzymi piec Hoffmanna, gdzie dochodziło do wypału cegieł. Ponadto przetrwał budynek przygotowalni z rampą po której doprowadzano w przeszłości wózki z surową gliną (na północ od cegielni znajdują się pozostałości dawnych glinianek, skąd czerpano surowiec). W przygotowalni dochodziło do selekcji materiału, ugniatania, przecierania, mieszania gliny, a następnie formowania cegieł. Z tymi budynkami sąsiadują dwie wiaty, gdzie uformowane cegły były suszone.

Położenie:
51°28'52 N 19°42'07 E

Zwiedzanie:
Obiekt prywatny, niużytkowany. Dostępny z zewnątrz bez ograniczeń. Można zajrzeć do wnętrza dawnego pieca. Należy zachować ostrożnośc.

Parowozownia w Skierniewicach

Historia parowozowni sięga 1845 r. Najstarsze z zachowanych budynków pochodzą z przełomu lat 50. i 60. XIX w. Wyłącznie parowozy stacjonowały do 1970 r., później pojawiły się lokomotywy spalinowe, a w 1987 r. elektryczne. W obiekcie do dziś zachował się zestaw urządzeń służących do obsługi trakcji parowej. Dodatkowo na terenie parowozowni zgromadzona została olbrzymia kolekcja taboru kolejowego. Znajdują się tu prawdziwe unikaty. Najcenniejszym jest akumulatorowy (elektryczny) zespół trakcyjny systemu Wittfelda, jedyny na świecie zachowany egzemplarz z serii 178 sztuk wyprodukowanych w Niemczech. Eksponat pochodzi z 1913 r. i jest prekursorem dzisiejszych szynobusów. Ponadto eksponowany jest tu m.in.: jeden z pięciu na świecie wagonów restauracyjnych kompanii CIWL (Międzynarodowe Towarzystwo Wagonów Sypialnych i Wielkich Ekspresów Europejskich), wagon pochodzi z 1910 r.

Położenie:
51°57'59 N 20°8'37 E

Zwiedzanie:
W sezonie letnim (V-X) w każdą pierwszą sobotę miesiąca odbywa się dzień otwarty. Dodatkowo możliwość umówienia wizyty w inne dni.
Parowozownia Skierniewice
ul. Łowicka 1, Skierniewice
Tel. 46 81 81 323
email: zarzad@psmk.org.pl
www.psmk.org.pl

Rogowska Kolej Wąskotorowa

W lutym 1915 r. w celu usprawnienia zaopatrzenia żołnierzy na froncie przebiegającym w okolicach Doliny Rawki Niemcy zbudowali wąskotorową kolej prowadzącą od torów normalnej szerokości w Rogowie w kierunku Rawy Maz. i Białej Rawskiej. Przesunięcie frontu na wschód spowodowało zmianę przeznaczenia linii, zaczęła służyć do transportu płodów rolnych i drewna. Już w 1917 r. wprowadzony został na trasie z Rogowa do Białej Rawskiej ruch osobowy. W 1954 r. przeprowadzony został remont z równoczesnym przekuciem torów z dotychczasowego prześwitu 600 do 750 mm. Całą akcję poszerzenia udało się przeprowadzić w ciągu sześciu dni! Rogowska kolekcja taboru wąskotorowego liczy ponad 50 obiektów i jest drugą co do wielkości w Polsce pod względem liczby pojazdów. Można tu zobaczyć także unikaty, m.in. cysternę firmy Bormann & Szwede z 1905 r., czy saksoński pług odśnieżny z początku XX w. Poza ekspozycją taboru w jednym z magazynów stacyjnych stworzona została izba muzealna.

Położenie:
51°48'48 N 19°52'59 E

Zwiedzanie:
W sezonie letnim (V-X) kursują pociągi turystyczne. Aktualny rozkład na stronie internetowej Rogowskiej Kolei.
ul. Dworcowa 37, Rogów Tel. 46 874 80 23, email:info@kolejrogowska.pl
www.kolejrogowska.pl

Skansen Taboru Kolejowego w Karsznicach

Otwarcie Skansenu nastąpiło 11 listopada 1993 r. Data nie była przypadkowa wypadała w 60 rocznicę powstania Zakładu Taboru w Karsznicach. Pierwszym eksponatem w Skansenie był parowóz Ty23-273, sprowadzony ze stacji Medyka-Żurawica w 1990 r. Ogółem zgromadzono kilkanaście lokomotyw, przede wszystkim parowozów, ale także lokomotywy spalinowe i jedną lokomotywę elektryczną. Warto zwrócić uwagę na ogromny parowóz Ty246-22, zwany Trumanem (od nazwiska amerykańskiego prezydenta sprawującego urząd bezpośrednio po II wojnie światowej gdy w ramach pomocy w powojennej odbudowie państwa Polska zakupiła wówczas od USA 100 amerykańskich parowozów), jest to jedyny egzemplarz z tej serii, który dotrwał do dziś. Ciekawy jest również Tr21-53 należący do pierwszego typu parowozów powstałych przy współudziale polskich inżynierów, produkowanych w latach 1922-1925. Poza lokomotywami w Skansenie udało się zgromadzić m.in. pług śnieżny wirowy produkcji niemieckiej, czy wagon linowo-szynowej kolei z Gubałówki itp.

Położenie:
51°34'27 N 19°00'55 E

Zwiedzanie:
W dni powszednie od 8.00 do 14.00. Możliwe wejście w innych godz. i dniach
Tel. 43 823 23 85 w.329
ul. Kolejowa 6, Zduńska Wola

Młyn wiatrowy w Zawadzie

Jeden z najciekawszych wiatraków w regionie Łódzkim. O ile z zewnątrz nie wyróżnia się niczym szczególnym, o tyle jego jakość można docenić oglądając wnętrze. Wiatrak ten pochodzi z około 1820 r., pierwotnie stał w Kwiatkówku pod Łęczycą, natomiast w obecne miejsce został przeniesiony około 1900 r. Przed wojną należał do rodziny Borkowskich, również po wojnie wrócił w ich ręce. W 1957 r. wiatrak został wyłączony z eksploatacji, w 2007 r. został objęty ochroną poprzez wpis do Rejestru Zabytków. Pierwotnie wiatrak z Zawady był wyposażony w dwa złożenia kamieni młyńskich: francuskie i śląskie (służące jako tzw. żubrownik oddzielający plewo, czyli łuski od mlewa, czyli ziarna). Do dziś zachowało się główne złożenie kamieni młyńskich (francuskich). W roku 1937 wiatrak wyposażono dodatkowo w mlewnik walcowy. Na zewnątrz budynku zachowana drewniana głowica wału skrzydłowego z fragmentami skrzydeł, warto zaznaczyć że wiatrak ten przez cały okres swojej pracy napędzany był siłą wiatru. Obecnie jest zdemontowany i czeka na ustawienie na terenie skansenu w Tumie koło Łęczycy.

Położenie:
52º04'35 N 19º06'13 E

Zwiedzanie:
Otwarcie dla zwiedzających nastąpi prawdopodobnie w 2013 roku.

Młyn wiatrowy w Kocilewie

Wiatrak należał do rodziny Kowalskich. Pierwotna budowla uległa zniszczeniu na początku XX w. i w jej miejscu w 1914 r. wystawiona została nowa. Wiatrak pozostał czynny do 1960 r. W połowie lat 90 obiekt (wówczas w ruinie) został przekazany Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie. Warunkiem przekazania była renowacja i przeznaczenie na cele dydaktyczne. Prace budowlane zakończyły się w 2006 r., odtworzone zostało całe wnętrze i wyposażenie młyna łącznie z kamieniami młyńskimi, a także skrzydła o średnicy ok. 17 m. W nowym wiatraku udało się wykorzystać szereg elementów pochodzących z oryginalnej budowli, przede wszystkim konstrukcyjnych, m.in. sztomber i kozioł.

Położenie:
51º08'27 N 18º31'36 E

Zwiedzanie:
Obiekt podlega pod Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie. Możliwość zwiedzania wnętrza dla grup zorganizowanych.
Muzeum czynne:
wt - pt w godz. 9.00 - 15.00
sb-nd w godz. 12.00 - 15.30
Tel. 43 841 17 24
email: ozarow@onet.eu
www.mwdozarow.ovh.org

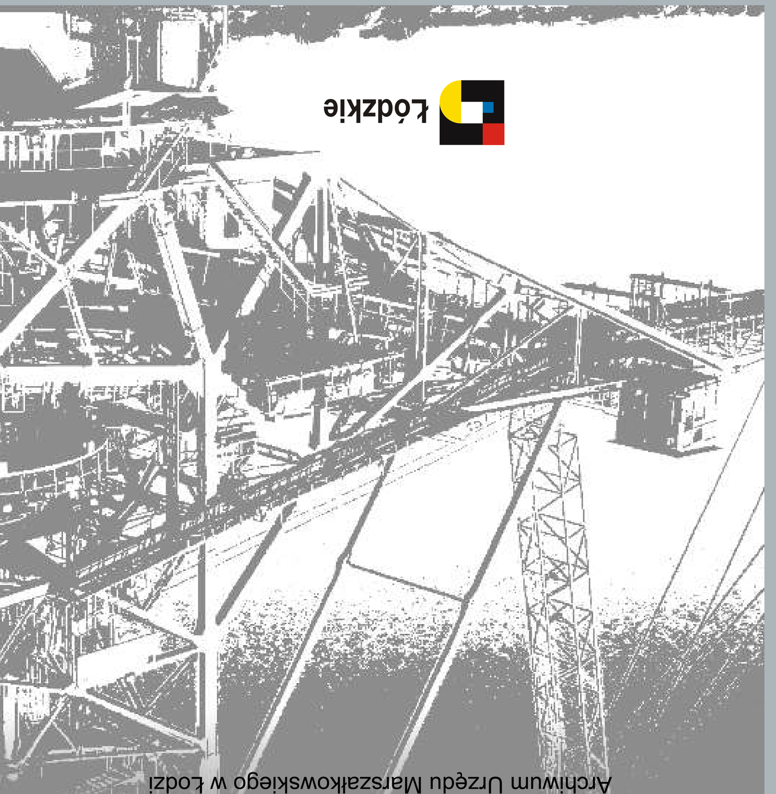

Łódzkie

Urząd Marszałkowski w Łodzi
Departament Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki
www.lodzkie.pl
turystyka@lodzkie.pl

Redakcja: Departament Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki
Wydział Turystyki, 90-113 Łódź, ul. Traugutta 25
Wydane przy współpracy: Departament Promocji i Współpracy Zagranicznej
Teksty: Maciej Kronenberg
Materiał źródłowy kartograficzny: na podstawie Atlasu Turystycznego Województwa Łódzkiego, Wojewódzkie Zasoby Geodezyjne i Kartograficzne
Materiał zdjęciowy: Maciej Kronenberg, Piotr Wypych, Archiwum Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Młyn wodny w Konopnicy

O młynie w Konopnicy wspominał Jan Długosz, co świadczy o tym, że istniał już tutaj w XV w. Obecnie stojący młyn nad Wartą, wybudowany został na przełomie XIX i XX w. Początkowo stanowił własność rodziny Kozarskich, ówczesnych właścicieli wsi, w 1923 r. został odkupiony przez rodzinę Jagielskich. Po wojnie przez krótki czas młyn był użytkowany przez wojsko, aby powrócić w ręce Jagielskich. Dziś pozostaje w rękach tej samej rodziny i służy przede wszystkim jako magazyn kajaków przy gosp. agroturystycznym. Młyn pracował do początku lat 90. XX w., początkowo napędzany turbiną, a od 1976 r. silnikiem elektrycznym. Dawny napęd wodny został jednak zachowany. We wnętrzu przetrwało kompletne wyposażenie. Najciekawszym elementem jest zestaw czterech mlewników walcowych, w tym dwóch tzw. dubeltowych (podwójnych). Pojedyncze mlewniki pochodzą ze zduńskowolskiego zakładu H. Bąkowskiego, natomiast dubeltowe z zakładów austriackiego i niemieckiego.

Położenie:
51º21'00 N 18º48'43 E

Zwiedzanie:
Z zewnątrz dostępny bez ograniczeń. Po uzyskaniu zgody właściciela możliwe zwiedzenie wnętrza obiektu.
Gospodarstwo Agroturystyczne
Kacper Adamski
Tel. 885 757 355
email: junaczysko1@tlen.pl
ul. Młynarska 1, Konopnica

Młyn wodny w Ciosnach

Stary, drewniany młyn przetrwał do początków XX w., kiedy to wybudowany został obiekt murowany. Początkowo nadal napędzany był kołem młyńskim, zostało ono zastąpione turbiną dopiero w 1936 r. Napęd elektryczny (przy użyciu prądnicy) pojawił się w młynie w Ciosnach w czasie II wojny światowej, kiedy młyn pozostawał własnością niemiecką. Linia energetyczna została doprowadzona do młyna w końcu lat 50. XX w., jednak turbina przetrwała do dziś i okresowo jest wykorzystywana. W wyposażeniu młyna najstarsze są dwa odsiewacze graniaste, pochodzące z okresu II wojny światowej. Jeden z oryginalnych kamieni młyńskich stoi dziś przy młynie. Najciekawsze w młynie w Ciosnach jest to, że pozostaje on nadal czynny. Kompletne wyposażenie pozwala na prześledzenie całego procesu uzyskania mąki z ziarna. Można tu również kupić mąkę. Zagroda młynarska położona jest malowniczo nad rzeką Ciosenką i założonymi na niej stawami.

Położenie:
51º55'23 N 19º23'21 E

Zwiedzanie:
Młyn jest udostępniony do zwiedzania, po wcześniejszym ustaleniu terminu z właścicielem.
Gospodarstwo agroturystyczne
"Ciosenka", Stanisław Kubiak
Tel. 42 715 55 98, 508 568 918
Ciosny 29

Cukrownia w Dobrzelinie

W roku 2010 cukrownia obchodziła 160 rocznicę powstania. Jej początki sięgają 1848 r., kiedy rozpoczęto budowę na zlecenie Władysława Łubieńskiego, przy wsparciu jego teścia Władysława Orsettiego. Rodzina Orsettich (ich główną siedzibą był zamek w Oporowie) jest zasłużona dla rozwoju gospodarczego okolic Kutna w XIX w. Jest to obecnie najstarsza czynna cukrownia w Polsce. Zakład w Dobrzelinie uruchomiony został ostatecznie w 1850 r., a już w 1851 r. pojawiła się tutaj maszyna parowa o mocy 16 KM. W 1896 r. w cukrowni zainstalowano pierwszy w powiecie kutnowskim silnik elektryczny. W chwili obecnej wyposażenie techniczne cukrowni nie jest zabytkowe, na skutek działań modernizacyjnych. Zakład jest jednym z oddziałów Krajowej Spółki Cukrowej Polski Cukier S.A. (ok. 40 % rynku). Produkowane jest tu ok. 64 tysiące ton cukru rocznie. Przejeżdżając w okresie prowadzenia kampanii buraczanej poczuć można charakterystyczny zapach towarzyszący procesowi powstawania cukru.

Położenie:
52°13'37 N 19°35'58 E

Zwiedzanie:
Możliwość zwiedzania dla grup zorganizowanych. Ze względu na cykl produkcyjny (IX-XII), najłatwiej taką wizytę zorganizować w innym terminie.
Tel. 24 285 10 08
email: dobrzelin@polski-cukier.pl
ul. Władysława Jagiełły 92, Dobrzelin

Gorzelnia w Białaczowie

Zachował się tu w całości zespół zabudowy w stylu klasycystycznym pochodzący z przełomu XVIII i XIX w. Wybudowany został przez Stanisława Małachowskiego, marszałka Sejmu Wielkiego, który 3 maja 1791 r. przyjął Konstytucję. Oprócz pałacu w skład zespołu wchodzi m.in. dawny ratusz oraz folwark. Uzupełnieniem białaczowskiego folwarku jest budynek gorzelni pochodzący z początku XX w. Od zakończenia I wojny światowej gorzelnia ta pozostawała jedyną czynną w powiecie opoczyńskim. Współcześnie obiekt nadal pracuje. Obecnie roczna produkcja sięga 400 000 l spirytusu. O ile architektura budynku nie uległa zmianie w ciągu stu lat istnienia, to elementy wyposażenia technicznego, m.in. kadź zacierna, parnik, kadzie drożdżowe, ze względu na zużycie podlegają regularnej wymianie, obecne są ok. 30-letnie. Pierwotnie obiekt napędzany był maszyną parową, po której jedynymi śladami są mocowania w ścianach. Ciekawostką wewnątrz budynku są zachowane oryginalne żeliwne schody spiralne w głównym pomieszczeniu, a także nie mniej ciekawe, zdobione motywami roślinnymi schody prowadzące do części biurowej.

Położenie:
51°17'51 N 20°17'23 E

Zwiedzanie:
Po uzyskaniu zgody właściciela możliwe obejrzenie wnętrza obiektu.

Browar Staropolski w Zduńskiej Woli

Rodzina Anstadtów od 1867 r. prowadziła browar w Łodzi. Karol Gottlob Anstadt, jego założyciel, miał trzech synów, którzy przejęli rodzinny interes. Dodatkowo jeden z braci, Zenon, rozpoczął własną działalność piwowarską poza Łodzią. Jego browar powstał w Zduńskiej Woli w 1892 r. W rękach rodziny pozostawał do I wojny światowej. Browar szczyci się produkcją piwa w sposób tradycyjny, tzw. metodą fermentacji otwartej, gdzie cały proces fermentacji zachodzi z dostępem do powietrza. Całość wyposażenia pochodzi z 1969 r. Ciekawostką jest korytko brzeczkowe z początku powstania browaru, służące do kontrolowania prędkości przepływu brzeczki (cały czas używane). W browarze zachowała się część zabudowy pochodzącej z czasów budowy browaru - jest to dawna słodownia oraz zabytkowy komin. Projektantem całego kompleksu był Alwil Jankau. Obecnie wielkość produkcji to ok. 200 000 hektolitrów rocznie.

Położenie:
51°35'54 N 18°56'05 E

Zwiedzanie:
Zwiedzanie możliwe po wcześniejszym zgłoszeniu i ustaleniu terminu. Przy wejściu do browaru znajduje się sklep firmowy.
Tel. 43 823 33 74
email: browar@browarstaropolski.pl
www.browarstaropolski.pl
ul. Kolbego 2, Zduńska Wola

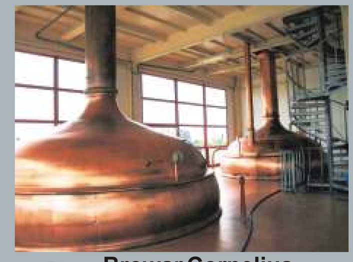

Browar Cornelius w Piotrkowie Trybunalskim

Browarnictwo rozwijało się w Piotrkowie już w okresie średniowiecza. W archiwalnych dokumentach miejskich można znaleźć m.in. informację o tym, że ok. 1569 r. w mieście warzyło piwo aż 154 piwowarów. W browarze warzone jest piwo zarówno dolnej (lagery), jak i górnej fermentacji (pszeniczne, pszeniczne i miodowe, typu ale). Zwłaszcza piwa górnej fermentacji są niespotykane w innych polskich browarach. Obecnie produkcja wynosi 200 000 hektolitrów rocznie. Podczas wizyty w browarze można zapoznać się z technologią produkcji piwa. Najciekawsza może być warzelnia, gdzie znajdują się piękne miedziane kadzie zacierna i filtracyjna. O ile sam budynek jest bardzo nowoczesny, o tyle kadzie sprowadzone zostały z Niemiec i są znacznie starsze. Oprócz warzelni zwiedzić można również fermentownię z olbrzymimi tankofermentatorami (13 sztuk po 1200 hektolitrów każdy), a także kadziami do fermentacji górnej i dolnej.

Położenie:
51°22'45 N 19°40'33 E

Zwiedzanie:
Możliwe zwiedzanie browaru (warzelnia i fermentownia) po wcześniejszym zgłoszeniu i ustaleniu terminu.
Tel. 44 647 51 21
info@sulimar.com.pl
www.sulimar.com.pl
ul. Browarna 5, Piotrków Trybunalski

Olejarnia w Teodozjowie

Z zewnątrz wygląda jak stary, opuszczony dom, a jedynym wyróżniającym go elementem jest dach pokryty strzechą. Warto jednak zatrzymać się przy tym budynku na dłużej, ponieważ jest to jedyna w Województwie Łódzkim olejarnia, w dodatku z kompletnie zachowanym wyposażeniem. Olejarnia ta pochodzi z połowy XIX w. i stanowi przykład najbardziej tradycyjnego zakładu produkującego olej. Od momentu powstania obiekt ten pracował wg niemal niezmienionej technologii. Dawniej takie obiekty były dość powszechne w krajobrazie wiejskim, z biegiem czasu wszystkie uległy zniszczeniu lub przebudowie. Tymczasem obiekt w Teodozjowie, mimo tego, że obecnie już nieużytkowany, nadal stanowi ciekawe świadectwo przeszłości związanej z techniką. Budynek posiada konstrukcję szkieletową, oszalowaną deskami. Jest jednokondygnacyjny, pozbawiony okien.Olejarnia pracowała jeszcze w 2005 r. Cały ciąg technologiczny jest w pełni zachowany i gotowy do pracy. Oprócz produkcji oleju w budynku przygotowywano także wełnę do przędzenia (zachowana zgrzeblarka).

Położenie:
51º40'53 N 20º07'40 E

Zwiedzanie:
Po uzyskaniu zgody właściela (mieszkającego w gospodarstwie znajdujacym się naprzeciwko zabytku) możliwe zwiedzanie wnętrza.

Spichlerz w Skomlinie

W Skomlinie zachowały się do dziś dwa cenne drewniane zabytki z XVIII w. Jednym z nich jest kościół pw. św. Filipa i Jakuba, drugi to spichlerz podworski, wybudowany w 1777 r. przez Władysława Bartochowskiego. Spichlerz do dziś spełnia swoją pierwotną funkcję. Budynek jest dwukondygnacyjny z dodatkowym wysokim poddaszem, konstrukcji zrębowej ze wzmacniającymi ją lisicami. Dach obiektu dwuspadowy, kryty gontem. Dodatkowo w poziomie stropów poszczególnych kondygnacji występują niewielkie gzymsy okapowe, również kryte gontem. Chronią one ściany budynku od opadów atmosferycznych. Wnętrze budynku to na każdej z kondygnacji jedna duża przestrzeń, z dwoma rzędami drewnianych słupów wzmacniających konstrukcję. Budynek stanowi przykład bardzo dobrej pracy ciesielskiej sprzed ponad 200 lat. W spichlerzu, nadal wykorzystywanym jako magazyn, może zmieścić się 720 ton ziarna. Ze względu na ubytki w dachu i niesatysfakcjonujący stan techniczny obiektu, obecnie jest jedynie częściowo wykorzystywany na cele magazynowe.

Położenie:
51°10'25 N 18°23'35 E

Zwiedzanie:
Spichlerz jest dostępny z zewnątrz bez ograniczeń, dzięki niewielkim oknom zapewniajacym wentylację budynku możliwe zajrzenie do wnętrza.

Most w Maurzycach

Most przerzucony nad rzeką Słudwią. Unikalność tego zabytku polega na tym, że był to pierwszy na świecie most stworzony metodą spawania elektrycznego, bez udziału nitów. Nowatorska metoda pozwoliła na ograniczenie masy mostu i zużycia stali. Cała konstrukcja waży 55 ton, przy szerokości 6,2 m i rozpiętości 27 m. Projekt został wykonany przez profesora Politechnik Warszawskiej i Lwowskiej, Stefana Bryłę (był m.in. twórcą projektu konstrukcji najwyższego wieżowca w przedwojennej Polsce 16-piętrowego budynku Towarzystwa Prudential w Warszawie, a także bardzo oryginalnego gmachu Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych, dzisiejszego PZU w Łodzi, przy al. Kościuszki 57). Most został oddany do użytku w 1929 r. Konstrukcję wykonała firma K. Rudzki i S-ka z Mińska Mazowieckiego, natomiast prace spawalnicze prowadziła belgijska firma Soudure Electrique Autogene. Most był wykorzystywany do lat 70. XX w., będąc elementem głównej drogi prowadzącej z Warszawy do Poznania. Ze względu na rosnący ruch drogowy i zbyt małą szerokość dotychczasowej przeprawy został wyłączony z eksploatacji, przesunięty o 25 m, a w jego oryginalnej lokalizacji pojawiła się nowa konstrukcja.

Położenie:
52°08'22 N 19°52'14 E

Zwiedzanie:
Obiekt dostępny bez ograniczeń.

Muzeum Komunikacji Miejskiej MPK w Łodzi

Mieści się na terenie najstarszej zajezdni w Łodzi przy ul. Tramwajowej, działającej od 1898 r. Zebrane zostały zarówno dokumenty związane z funkcjonowaniem tramwajów miejskich i podmiejskich, archiwalne fotografie, a także elementy ubiorów (mundury, czapki), a nawet wyposażenia tramwajów: różnego typu kasowniki, stołek motorniczego, nawet dzwonek tramwajowy. Na stanie muzeum znajdują się również zabytkowe wagony tramwajowe, m.in. najstarszy Herbrand GE-58 z 1910 r. (odrestaurowany w 1968 r.), Lilpop II z 1929 r., Lilpop III z 1939 r., wagon typu 5N z 1961 r. wraz z wagonem doczepnym 5ND z 1960 r. Unikatem jest również należący do prywatnego pasjonata tramwaj typu Sanok, pochodzący z 1928 r., stacjonujący obecnie w zajezdni na Helenówku. Tramwaj ten przez kilkadziesiąt lat niszczał, a po 11 latach renowacji, w 2010 r. został ponownie uruchomiony.

Położenie:
51°46'15 N 19°28'44 E

Zwiedzanie:
Godziny otwarcia na stronie internetowej.
Tel. 42 672 12 07
email: muzeum@mpk.lodz.pl
www.muzeum.mpk.lodz.pl
ul. Wierzbowa 51, Łódź

Muzeum Regionalne im. Władysława Reymonta w Lipcach Reymontowskich

Prezentuje historię i etnografię tej miejscowości i okolic, w tym również gromadzi pamiątki związane autorem powieści „Chłopi". Muzeum to jest wyjątkowe z punktu widzenia zabytków techniki. Zlokalizowane jest w dawnej manufakturze: w budynkach mieszkalnym i gospodarczych dawnych właścicieli (rodzina Winklów), ale przede wszystkim we właściwym budynku dawnej manufaktury. Zachowało się w nim kompletne wyposażenie dawnego zakładu, co czyni go obiektem unikalnym. Manufaktura została założona w Lipcach w 1889 r. Zakład ten zajmował się zgrzeblaniem, przędzeniem i farbowaniem wełny, a także tkaniem materiałów wełnianych, w tym również łowickich pasiaków. Wszystkie eksponowane urządzenia i maszyny są oryginałami pochodzącymi z tego właśnie zakładu, powstały prawdopodobnie w końcu XIX w. oraz w latach 30. XX w. (krosna tkackie i silnik spalinowy).

Położenie:
51°54'20 N 19°56'57 E

Zwiedzanie:
Obiekt udostępniony do zwiedzania - informacje szczegółowe na stronie:
www.lipcereymontowskie.pl/muzeum_regionalne.html
Tel.: 46 831 61 12, 505 736 669
ul. Wiatraczna 10, Lipce Reymont.

Muzeum Regionalne w Brzezinach

Brzeziny w średniowieczu były najważniejszym w Polsce ośrodkiem działalności sukienniczej. Natomiast w końcu XIX w. wykształciła się nowa specjalizacja Brzezin, jako ośrodka krawiectwa nakładczego. Muzeum gromadzi pamiątki związane z Brzezinami i ich okolicami. Wśród licznych eksponatów na uwagę zasługuje zbiór przedmiotów związanych właśnie z krawiectwem. Na ekspozycji zgromadzono kilkaset żelazek (największy zbiór w Polsce), przedstawiających rozwój tego urządzenia od początku XIX w., aż po okres międzywojenny. Można tu zobaczyć najstarsze żelazka blokowe, a także węglowe kominowe i bezkominowe, najbardziej typowe żelazka stalowe na duszę, mosiężne, gazowe, na paliwo płynne, czy elektryczne. Muzeum posiada również bardzo bogatą kolekcję maszyn do szycia, z których najstarsze pochodzą z XIX w. Dodatkowo na ekspozycji znajduje się maszyna związana z przędzalnictwem, tzw. trzepak. Maszyn tego typu zachowało się w Polsce bardzo niewiele, tym bardziej więc eksponat zasługuje na uwagę. Trzepak służył do rozluźniania i mieszania surowej wełny w celu przygotowania jej do przędzenia.

Położenie:
51°47'56 N 19°44'40 E

Zwiedzanie:
Od pn do pt w godz. 9.00 - 16.00
Tel. 46 874 33 82
email: muzeum.brzeziny@neostrada.pl
www.muzeumbrzeziny.pl
ul. Piłsudskiego 49, Brzeziny

Obiekty techniki regionu łódzkiego

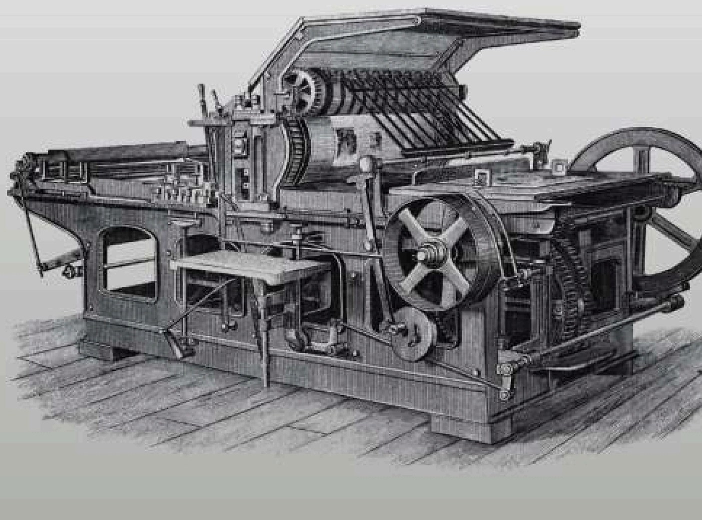

Łódzkie

Muzeum Dętka w Łodzi

Projekt systemu wodociągów i kanalizacji stworzył dla Łodzi inżynier William H. Lindley już w początkach XX w. Zaczęto go realizować dopiero w latach 20. XX w., po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Pracami kierował inżynier Stefan Skrzywan. Jednym z elementów systemu był wybudowany w 1926 r. kanał opasający plac Wolności, o długości 142 metrów, w całości obudowany czerwoną cegłą. Ma on owalny kształt, stąd popularna nazwa Dętka. Jego funkcją było oczyszczanie sieci kanalizacyjnej znajdującej się w okolicach placu (jednorazowo mieściło się w nim 300 m³ wody). Dzięki położeniu placu na niewielkim wzniesieniu, woda wypełniająca kanał mogła grawitacyjnie spłynąć i oczyścić sieć. W ten sposób Dętka była wykorzystywana do lat 60. XX w., gdy zaczęto oczyszczać kanały przy użyciu samochodów pompujących wodę pod ciśnieniem. W 2008 roku uruchomiono muzeum.

Położenie:
51°46'37 N 19°27'17 E

Zwiedzanie:
Obiekt podlega pod Muzeum Miasta Łodzi i jest otwarty dla zwiedzajcych w okresie od 1 V do 31 X. Zakup biletów w kamienicy przy placu Wolności 2.
Tel. 42 254 90 11
email:
wycieczki@poznanskipalace.muzeum-lodz.pl
www.muzeum-lodz.pl/inne.detka.php

Muzeum Fabryki w Łodzi

Placówka zlokalizowana jest w wieży budynku dawnej wykańczalni zakładów Izraela Poznańskiego. Jego zadaniem jest przede wszystkim przedstawienie historii zakładu, nie tylko od strony działalności przemysłowej, ale także z uwzględnieniem rodziny Poznańskich i zatrudnionych tam robotników. Ekspozycja zaprojektowana została przez Mirosława Nizio (autor koncepcji przedstawienia zbiorów w Muzeum Powstania Warszawskiego) i mimo niewielkiej powierzchni oddaje klimat dawnej fabryki. Unikatowym eksponatem jest dawny zegar, pochodzący ze szczytu fabrycznej bramy, odmierzający czas pracy robotników. Niewątpliwie najciekawszym elementem ekspozycji są cztery krosna, po dwa angielskie i belgijskie, wszystkie z końca XIX w. Wszystkie krosna są sprawne i puszczane w ruch podczas wizyt turystów. Dzięki wielkoformatowym zdjęciom umieszczonym przy krosnach odwiedzający mogą wyobrazić sobie warunki pracy w dawnej hali fabrycznej, gdzie pracowało nawet do kilku tysięcy krosien jednocześnie.

Położenie:
51º46'51 N 19º26'54 E

Zwiedzanie:
od wt do pt w godz. 9.00 - 19.00
od sb do nd w godz. 11.00 - 19.00
Tel. 42 664 92 92
email: muzeum@manufaktura.com
www.muzeumfabryki.pl
ul. Drewnowska 58, Łódź

Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

Oglądając je i poznając historię zarówno budynku jak i jego dawnych właścicieli, można zrozumieć historię miasta, nierozerwalnie związaną z przemysłem włókienniczym. Siedziba Muzeum mieści się w dawnym zakładzie Ludwika Geyera, tzw. Białej Fabryce - najstarszej zachowanej łódzkiej fabryce. Ważne miejsce zajmują tu dwie wystawy ze zbiorami maszyn, ale równie istotne są inne, gdzie udokumentowana została historia zakładów Geyera. Muzeum gromadzi także zbiory tkaniny artystycznej. Ekspozycja związana z techniką przedstawia ewolucję maszyn w działach przędzalnictwa i tkactwa. Wśród eksponatów znaleźć można unikaty, jak np. krosno tkackie z firmy Moritz Bauer z 1910 r., czy ulepszona samoprząśnica Hargreavesa z 1870 r. Uzupełnieniem wystawy jest rekonstrukcja tkalni z przełomu XIX/XX w. gdzie prezentowane są maszyny puszczane w ruch. Obecnie w Muzeum trwają prace przygotowawcze do zaadaptowania budynku dawnej kotłowni na Muzeum Interaktywne, gdzie głównym elementem ekspozycji stanie się zabytkowa maszyna parowa.

Położenie:
51°44'44 N 19°27'43 E

Zwiedzanie:
Muzeum I Skansen czynne są od wtorku do niedzieli, wtorki, środy i piątki w godz. 9.00-17.00, czwartki w godz. 11.00-19.00, soboty i niedziele w godz. 11.00-16.00.
Tel. 42 683 26 84, 42 683 26 85, 42 683 26 86
email: dzial.oswiaty@muzeumwlokiennictwa.pl
www.muzeumwlokiennictwa.pl
ul. Piotrkowska 282, Łódź

Skansen Łódzkiej Architektury Drewnianej w Łodzi

W 2008 r. otwarty został łódzki Skansen, który jako jedyny w kraju koncentruje się na drewnianej architekturze miejskiej. Obiekt umieszczony został na terenie przylegającym do Centralnego Muzeum Włókiennictwa. O ile w Muzeum możemy zobaczyć jak wyglądała dawna fabryka, o tyle Skansen pokazuje, w jakich warunkach mieszkali robotnicy, pracujący w łódzkich zakładach. Na terenie Skansenu znajduje się obecnie osiem obiektów: pięć dawnych domów mieszkalnych (wszystkie pochodzące z terenu Łodzi, najstarsze pochodzą z połowy XIX w).; dawny kościół ewangelicki z 1838 r., przeniesiony z Nowosolnej; willa letnia z końca XIX w., przeniesiona z Rudy Pabianickiej; a także budynek poczekalni przystanku tramwajowego z początku XX w., stojący pierwotnie na Rynku Nowego Miasta w Zgierzu. Budynki usytuowane zostały w taki sposób żeby tworzyły ulicę. Dzięki stylizowanym latarniom i brukowej nawierzchni oddany został tutaj klimat XIX-wiecznej Łodzi.

Park Kulturowy Miasto Tkaczy w Zgierzu

Zgierz w sposób szczególny związany jest z rozwojem przemysłu na terenie Regionu Łódzkiego. To tutaj w marcu 1821 r. podpisana została tzw. umowa zgierska, stanowiąca wzorcowy przykład dokumentu zawieranego między rządem Królestwa Polskiego a osadnikami przybywającymi do nowo tworzonych osad fabrycznych. Zgierz był jedną z osad wybranych przez rząd do rozwoju przemysłu włókienniczego. Efektem było wytyczenie Nowego Miasta, założenia urbanistycznego, w obrębie którego osiedlali się tkacze. O ile w przypadku większości miast regionu charakterystyczne drewniane domy tkaczy z XIX w. uległy z biegiem czasu wyburzeniu, o tyle w centrum Zgierza do dziś zachowało się około 20 budynków pochodzących z tego okresu. Ukończono renowację czterech domów (w przypadku trzech połączone z przeniesieniem z innych obszarów miasta), czemu towarzyszy odnowienie nawierzchni ulicy i stworzenie elementów małej architektury (kosze na śmieci, ławki, oświetlenie i zadrzewienie).

Położenie:
51°51'24 N 19°24'52 E

Zwiedzanie:
Teren dostępny całodobowo bez ograniczeń.
tel. 42 280 60 17
kom. 510 068 229
e-mail: aboguslawski@umz.zgierz.pl
www.miastotkaczy.pl

Skansen Rzeki Pilicy w Tomaszowie

Tworzenie skansenu rozpoczęto w 2000 r. Pierwszym eksponatem stał się budynek młyna wodnego, przeniesiony z Kuźnicy Żerechowskiej. Uzupełnieniem ekspozycji dotyczącej młynarstwa jest wyjątkowa, największa w Polsce kolekcja kamieni młyńskich.W ciągu ostatnich lat zgromadzono w skansenie szereg, często unikalnych, pamiątek związanych z rzeką i terenem Nadpilicza. Wydobyto kilka wehikułów, m.in. opancerzony ciągnik artyleryjski Luftwaffe. Nowym eksponatem w tym dziale jest schron bojowy z czasów II wojny światowej "Tobruk". Jest tu również budynek poczekalni przeniesionej ze stacji kolejowej Czarnocin. Godne podkreślenia jest to, że odbywa się tutaj nie tylko gromadzenie i wystawianie eksponatów. Jest to obiekt żywy, gdzie organizowane są liczne wydarzenia i inscenizacje, przypominające skomplikowaną historię okolic Tomaszowa.

Położenie:
51°30'54 N 20°01'48 E

Zwiedzanie:
Muzeum czynne w okresie
od 1 IV do 31 X od wt do nd w godz. 10.00-18.00,
od 1 XI do 31 III od wt do pt w godz. 8.00-16.00, sb i nd 10.00-16.00.
Tel. 44 723 00 03
email: info@skansenpilicy.pl
www.skansenpilicy.pl
ul.A. Frycza Modrzewskiego 9/11,
Tomaszów Mazowiecki

Skansen w Maurzycach

Skansen w Maurzycach gromadzi i eksponuje budynki i przedmioty pochodzące z terenu dawnego Księstwa Łowickiego. Obecnie na terenie skansenu znajduje się około 40 obiektów, zarówno chałup, jak i budynków gospodarczych. Budynki zostały rozmieszczone w taki sposób, że tworzą dwa układy tradycyjnej zabudowy wiejskiej: spotykany od średniowiecza układ owalnicowy i ulicowy, pochodzący z XIX w. Wśród zbiorów można znaleźć szereg zabytków związanych z techniką. Są to zarówno stodoły, obory, lamusy, a także kuźnia przeniesiona z Łowicza, czy zrekonstruowany wiatrak typu Koźlak. Uzupełnieniem jest bardzo duża ilość sprzętów i maszyn używanych dawniej w gospodarstwach rolnych, a także kolekcja zabytkowych wozów strażackich. Ciekawym elementem ekspozycji jest wystawa związana z lnem i produkcją płótna.

Położenie:
52°08'17 N 19°52'06 E

Zwiedzanie:
Muzeum czynne - codziennie
od 1 IV - 30 IV, 1 X - 31 X -
w godz. 9.00 - 16.00 po 16.00
tylko z zewnątrz
od 1 V - 30 IX - w godz. 10.00 - 18.00,
od 1 XI - 31 III zwiedzanie obiektów tylko z zewnątrz.
Tel. 46 838 81 20
www.muzeumlowicz.pl
Maurzyce

Manufaktura majoliki w Nieborowie

W latach 80. XIX w. książę Michał Piotr Radziwiłł założył w swoich dobrach w Nieborowie dwie manufaktury. Jedna z nich produkowała meble, druga majolikę artystyczną (nazwa pochodzi z Majorki, gdzie zaczęto tę technikę stosować; glinę pokrywa się tu szkliwem i nanosi dekoracje malarskie przed właściwym procesem wypalania). Manufaktura znajduje się w tym samym budynku, w którym przed ponad stu laty zakładał ją książę. Produkowane są tutaj kopie dawnych wyrobów, a także zupełnie nowe przedmioty dekoracyjne. W 1985 r. otwarta została stała wystawa majoliki, na której eksponowane są wyroby z miejscowego zakładu. Ekspozycja znajduje się w dawnej malarni. Odwiedzając wystawę majoliki możliwe jest również wejście do właściwego zakładu produkcyjnego, gdzie można poznać zasady produkcji majoliki. Wyroby produkowane w manufakturze można zakupić w pałacu. W kościele w Nieborowie można oglądać wyroby XIX-wiecznej manufaktury m.in. w głównym ołtarzu świątyni.

Położenie:
52°04'05 N 20°04'09 E

Zwiedzanie:
Ekspozycja w godzinach pracy muzeum, wejście do sali gdzie odbywa się produkcja po wcześniejszym uzyskaniu zgody od pracownic.
Tel. 46 838 56 35
email: kancelaria@nieborow.art.pl
www.nieborow.art.pl

Warsztat garncarski w Bolimowie

W XIX w. Bolimów był znaczącym ośrodkiem garncarstwa. W tym dawnym miasteczku warsztaty prowadziło wówczas ok. 20 rzemieślników. Prawdopodobnie w 1839 r. własny warsztat uruchomił F. Konopczyński, wcześniej pracujący u swojego teścia, J. Walickiego. Od tego czasu warsztat Konopczyńskich istnieje stale a pracują w nim kolejne pokolenia rodziny (obecnie już szóste). Dziś jest to jedyny warsztat garncarski w Bolimowie. Pochodzące stąd naczynia są wysoko cenione, są także często wykorzystywane w polskich filmach, m.in. w „Faraonie", „Zemście", czy „Panu Tadeuszu". W latach 80. XX w. J. Konopczyski zmodernizował warsztat. Jednak sam proces toczenia na kole odbywa się tak samo, jak w początkach istnienia. Przy warsztacie działa również sklep, gdzie można nabyć produkowane tu przedmioty użytkowe, jak również ozdobne. Większość z pochodzących z warsztatu Konopczyńskich naczyń ozdobiona jest motywami ludowymi czerpiącymi z łowickiej sztuki ludowej.

Położenie:
50°04'30 N 20°09'57 E

Zwiedzanie:
Warsztat otwarty do zwiedzania, w przypadku większych grup zalecana wcześniejsza rezerwacja terminu.
Tel. 502 433 958, 513 196 953
email: aftki@wp.pl
www.garncarz.com
ul. Dworska 7, Bolimów

Kuźnia w Dzierżąznej

Jedna z nielicznych tradycyjnych kuźni w Łódzkiem, a dodatkowo jedyna udostępniona dla turystów. Goście mogą tu wziąć udział w pokazie wykuwania podków, poznać technikę ich produkcji, a także tajniki pracy kowala. W przeszłości istniała w Dzierżąznej kuźnia przydworska, natomiast w 1931 r. własny warsztat otworzył Jan Kociszewski, mistrz kowalski. W 1975 r. kuźnię przejął jego syn Grzegorz. Ze względu na małe zapotrzebowanie na takie usługi, kuźnia została czasowo zamknięta. Właściciel kontynuując rodzinną tradycję, otworzył ją ponownie kilka lat temu, przede wszystkim z nastawieniem na edukację. W kuźni można obejrzeć zestaw zabytkowych narzędzi kowalskich, jednak zdecydowanie największym walorem obiektu jest możliwość oglądania na żywo pracy kowala podczas wykuwania podkowy i słuchania gawęd dotyczących dawnego rzemiosła. Stara kuźnia położona jest przy Agroturystycznym Szlaku Rowerowym prowadzącym przez gminę Zgierz i stanowi jedną z jego ważniejszych atrakcji. Innym obiektem związanym z techniką i leżącym na tym samym szlaku jest młyn w Ciosnach.

Położenie:
51°55'54 N 19°24'50 E

Zwiedzanie:
Możliwe po ustaleniu z gospodarzem, Grzegorzem Kociszewskim
Tel. 669 607 346
Dzierżązna 24, Biała

Ekspozycja w Dąbrowicach

W położonych niedaleko Skierniewic Dąbrowicach warto odwiedzić gospodarstwo Adama Głuszka, twórcy ludowego związanego z regionem łowickim. Poza tworzeniem własnych dzieł sztuki, gospodarz gromadzi pamiątki związane z przeszłością okolic. Cała kolekcja znajduje się w dwóch zabytkowych budynkach gospodarczych: lamusie z 1892 r. przeniesionym z miejscowości Zapady oraz spichlerzu z 1925 r. z samych Dąbrowic, a także w dawnym budynku mieszkalnym z lat 20. XX w., również z Dąbrowic. Wszystkie zebrane eksponaty związane są z kulturą ludową, duża część to przedmioty związane z techniką. Przykładem może być zbiór maszyn i sprzętów rolniczych (pługi, sieczkarnie, czy unikatowa, pochodząca sprzed ponad 30 lat wielofunkcyjna maszyna rolnicza wybudowana przez jednego z mieszkańców Dąbrowic na bazie silnika z motocykla WSK); zbiór narzędzi stolarskich sprzed 100 lat; sprzęty używane w gospodarstwie domowym jak maglownice, maszyna do produkcji masła, kijanki do ubijania prania, krosno tkackie, czy nawet maszyna do produkcji kiełbas. Oryginalnym eksponatem jest łyżka cedzakowa wykonana z żołnierskiej menażki.

Położenie:
51°55'32 N 20°06'08 E

Zwiedzanie:
Adam Głuszek
Tel. 691 313 060, 46 831 23 92
Dąbrowice 141

Ekspozycja w Zamościu-Kolonii

W prywatnym gospodarstwie Andrzeja Rozumka znajduje się kolekcja pamiątek z przeszłości. Kolekcję tworzą przedmioty zebrane przez właściciela w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Wśród eksponatów znaleźć można zestaw odbiorników telewizyjnych, wśród nich model marki Belweder, najstarszy telewizor, który można nazwać polskim (projekt w całości stworzony przez polskich inżynierów). Na ekspozycji znajduje się również kolekcja zabytkowych odbiorników radiowych, aparatów fotograficznych, patefonów, a także szereg innych przedmiotów związanych z techniką, takich jak maszyny krawieckie (m.in. maszyna do szycia z napędem ręcznym firmy Junker & Roh), tradycyjne drewniane krosno tkackie, maszyny do pisania (nawet 150-letnie), przyrządy lekarskie i apteczne (m.in. maszyna do produkcji pigułek). Elementem ekspozycji jest też kolekcja narzędzi stolarskich, gospodarz jest stolarzem kontynującym rodzinną tradycję. W odróżnieniu od zdecydowanej większości zgromadzonych eksponatów pochodzących z zakupów, te narzędzia pochodzą z warsztatu rodziny Rozumków.

Położenie:
51°08'20 N 19°10'47 E

Zwiedzanie:
Możliwe po ustaleniu z gospodarzem.
Andrzej Rozumek
Tel.: 784 790 109, 34 311 02 83
Zamoście-Kolonia 46A
Strzelce Wielkie